

Міністерство освіти і науки України
Харківський соціально-економічний фаховий коледж

Затверджую

В.о. директора коледжу

Ольга ГАЛКІНА

01.04.2024

Інформація

для здобувачів освіти коледжу щодо законодавчих засад працевлаштування неповнолітніх

1. Загальні положення

1.1. Згідно із принципом 6 Декларацією прав дитини дитині для повного і гармонійного розвитку її особистості потрібна любов та розуміння. Вона має, якщо це можливо, зростати в піклуванні та під відповідальністю своїх батьків, у будь-якому разі – в атмосфері любові та моральної і матеріальної забезпеченості, крім випадків, коли є виняткові обставини, дитина не має розлучатися зі своєю матір'ю. На суспільство та органи публічної влади має бути покладений обов'язок щодо здійснення особливого піклування про дітей, які не мають сім'ї, та про дітей, які не мають достатніх засобів існування.

1.2. Відповідно до статті 3 Закону України «Про охорону дитинства» всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я їх батьків (чи осіб, які їх замінюють), мають рівні права і свободи, визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

1.3. Держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної правничої допомоги, необхідної для забезпечення захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом, що регулює надання безоплатної правничої допомоги.

1.4. Згідно принципу 9 Декларації прав дитини дитина не може прийматися на роботу до досягнення належного вікового мінімуму; їй у жодному разі не повинні доручатися чи дозволятися роботи або заняття, які є шкідливими для її здоров'я або перешкоджають її освіті, фізичному, розумовому чи моральному розвитку).

1.5. Порядок застосування праці дітей визначається законодавством України про працю статтею 188 Кодексу законів про працю України. Вік, з якого допускається прийняття дитини на роботу, становить 16 років. Діти, які досягли 15-річного віку, можуть прийматися на роботу, що не завдає шкоди їх здоров'ю і навчанню, за згодою одного з батьків або особи, яка замінює батьків, а також допускається прийняття на роботу здобувачів освіти закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти, які здобувають у будь-якій формі початкову, базову середню чи профільну середню освіту для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними 14-річного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює.

1.6. Законодавство забороняє залучати дітей до найгірших форм дитячої праці, участі у важких роботах і роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на

підземних роботах та до праці понад встановлений законодавством скорочений робочий час.

1.7. До найгірших форм дитячої праці належать:

- 1) усі форми рабства або практика, подібна до рабства, зокрема, продаж дітей та торгівля ними, боргова залежність, а також примусова чи - обов'язкова праця, включаючи примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах;
- 2) використання, вербування або пропонування дитини для зайняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи порнографічних вистав;
- 3) використання, вербування або пропонування дитини дій для незаконної діяльності;
- 4) робота, яка за своїм характером чи умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди фізичному або психічному здоров'ю дитини.

2. Відповідно до статті 19 Конвенції ООН про права дитини держава-учасниця повинна вжити всі необхідні законодавчі, адміністративні, соціальні і просвітницькі заходи, щодо захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будь-якої іншої особи, яка турбується про дитину. Вона не повинна бути об'єктом торгівлі в будь-якій формі.

3. Кримінальний кодекс України (далі - КК України) передбачає кримінальну відповідальність за експлуатацію дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці - карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років (частина перша статті 150 КК України).

4. Об'єкт кримінального правопорушення

4.1. Безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю дитини, її фізичне і психічне здоров'я.

4.2. Потерпілою особою є дитина, яка досягла віку, з якого законодавством про працю дозволяється працевлаштування. Умови залучення неповнолітніх до праці викладені у статті 188 Кодексу законів про працю України.

5. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

5.1. З об'єктивної сторони це кримінальне правопорушення полягає в експлуатації дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці. Це, наприклад, використання праці підлітка підприємцем у своїй майстерні без належної оплати або використання підлітка для миття автомашин, що знаходяться на стоянці, з вилученням у нього повністю або в більшій частині отриманої від клієнтів винагороди.

5.2. Під експлуатацією слід розуміти використання примусової праці дитини або добровільної праці, але безоплатно чи з оплатою, яка зовсім не відповідає кількості або якості виконуваної нею роботи. Також у контексті статті 150 КК України під експлуатацією слід розуміти використання праці дитини, яке суперечить приписам Кодексу законів про працю України, а саме:

- а) використання приватною особою праці особи, якій не виповнилось 16 років;
- б) використання приватною особою праці особи, якій виповнилось 15 років, без згоди батьків.

б. Суб'єкт кримінального правопорушення

б.1. Суб'єкт кримінального правопорушення – будь-яка особа, яка досягла 16-ти років. Якщо зазначені у статті 150 КК України діяння вчинить службова особа, то її дії кваліфікуються за сукупністю статті 150 та відповідно за статтями 364, 364¹, 365 КК України, якщо діяння, передбачені останніми статтями, містять всі ознаки складу кримінального правопорушення.

б.2. Експлуатація кількох дітей означає, що винна особа використовує одночасно або в різний час працю двох або більше підлітків, які не досягли віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування.

б.3. Істотна шкода для здоров'я дитини - випадки спричинення з необережності потерпілому тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження під час або внаслідок експлуатації його праці., умисне спричинення тілесних ушкоджень дитині, наприклад, з метою примусити працювати або як покарання за недоброякісно виконану роботу потребує кваліфікації за сукупністю частини другої статті 150 КК України та відповідно за статтями 121, 122 або 125 КК України.

б.4. Істотною шкодою для фізичного розвитку дитини визнаються випадки суттєвого гальмування або припинення взагалі її фізичного розвитку.

б.5. Істотною шкодою для освітнього рівня дитини слід визнавати випадки тривалого припинення навчання дитини у школі, що призвело до суттєвого відставання її освітнього рівня від однолітків.

Для з'ясування показників, що свідчать про настання зазначених видів шкоди, необхідно призначити відповідну судову експертизу.

б.6. Шкідливе виробництво – це певні роботи або види виробничої діяльності, які у фізичному або моральному відношенні є шкідливими для неповнолітніх. До таких відносять не тільки безпосередньо шкідливі, а й важкі роботи або роботи з небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх. Визнання виробництва шкідливим для дитини, праця якої використовується, встановлюється на підставі законодавства про працю.

б.7. Частиною третьою статті 150 КК України передбачена особливо обтяжуюча кримінальну відповідальність обставина – вчинення дій, зазначених у частині першій або другій організованою групою - карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

б.8 Під експлуатацією дітей, вчиненою організованою групою, слід розуміти експлуатацію однієї дитини або кількох дітей, а також експлуатацію дітей, поєднану з використанням дитячої праці на шкідливому виробництві, якщо в її готуванні або вчиненні брали участь три і більше осіб, які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього й іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення наміченого плану, відомого всім учасникам групи.

Інженер з охорони праці

Тетяна КУДРЯВЦЕВА